

اعضای هیئت تحریریه به ترتیب حروف الفبا:

دکتر احمد اکبری	استاد اقتصاد کشاورزی، دانشگاه کرمان
دکتر جواد ترکمانی	استاد اقتصاد کشاورزی، دانشگاه شیراز
دکتر مسعود چلبی	استاد جامعه‌شناسی، دانشگاه شهید بهشتی
دکتر شکرالله حمد حیدری	استادیار جامعه‌شناسی توسعه روستایی، دانشگاه رازی کرمانشاه
دکتر محمود دانشور کاخکی	دانشیار اقتصاد و توسعه کشاورزی، دانشگاه فردوسی مشهد
دکتر حبیب‌الله زنجان	دانشیار جمعیت‌شناسی، مرکز مطالعات و تحقیقات معماری و شهرسازی ایران
وزارت مسکن و شهرسازی	
دکتر عزت‌الله سام‌آرام	استاد جامعه‌شناسی روستایی، دانشگاه علامه طباطبائی
دکتر سیروس سلمان‌زاده	استاد جامعه‌شناسی روستایی و ترویج کشاورزی، دانشگاه شهید چمران اهواز
دکتر عباس شاکری	دانشیار اقتصاد، دانشگاه علامه طباطبائی
دکتر اسماعیل شهبازی	استاد آموزش ترویج و توسعه کشاورزی، دانشگاه شهید بهشتی
دکتر سیدمهریار صدرالاشرفی	استاد اقتصاد کشاورزی و توسعه، دانشگاه تهران
دکتر محمدحسین عمادی	استادیار سیستم‌ها و توسعه روستایی، مرکز تحقیقات و بررسی مسائل روستایی
وزارت جهاد کشاورزی	
دکتر محمدحسین کریم	دانشیار اقتصاد کشاورزی، دانشگاه سیستان و بلوچستان
دکتر علی اکبر مهربانی	دانشیار اقتصاد توسعه، دانشگاه تهران
دکتر سیدجواد میر	عضو هیئت علمی مرکز تحقیقات و بررسی مسائل روستایی وزارت جهاد کشاورزی
دکتر سعید یزدانی	دانشیار اقتصاد کشاورزی، دانشگاه تهران

هیئت مشاوران علمی این شماره به ترتیب حروف الفبا:

دکتر عیسی ابراهیم‌زاده، دکتر عبدالرضا رکن‌الدین افتخاری، دکتر بدرالدین اورعی یزدانی، دکتر هوشنگ ایروانی،
دکتر مصطفی بستکی، دکتر جانعلی بهزادنسب، فاطمه پاسبان، دکتر محمود دانشور کاخکی، دکتر تهمینه دانیالی،
دکتر حبیب‌الله زنجانی، دکتر عزت‌الله سام‌آرام، دکتر عباس شاکری، دکتر منصور شاه‌ولی، دکتر محمدتقی شریعتی،
دکتر علی شکوری، دکتر اسماعیل شهبازی، دکتر سیدمهریار صدرا‌اشرفی، دکتر مهدی طالب،
دکتر عباس عرب‌مازار، دکتر محمدحسین کریم، دکتر امید گیلا‌نپور، میترا معظمی

صاحب امتیاز و ناشر: مرکز تحقیقات و بررسی مسائل روستایی - وزارت جهاد کشاورزی

مدیر مسئول: دکتر سید جواد میر

سرمدیر: دکتر محمدحسین کریم

مدیر داخلی: مهدی گنجیان

هماهنگ‌کننده: مژگان قلمبر

ویراستاران: محمداسماعیل نوشمند، عبدالرسول مرتضوی، زهرا اکرمی آرانی

ویراستار استنادی: دکتر علی شاه‌شجاعی

ترجمه چکیده‌ها: میترا معظمی

حروفچین: بهارک روستائی

چاپخانه: کرج، کیلومتر ۷ جاده ماهدشت، دفتر خدمات تکنولوژی آموزشی - نشر آموزش کشاورزی

بها: ۱۲۰۰۰ ریال

نشانی: تهران، خیابان آزادی، تقاطع نواب، ساختمان دکتر حسابی، طبقه ۱۳، صندوق پستی ۱۴۱۵۵-۶۱۹۷

پست الکترونیک : rrciri@neda.net

وب سایت : <http://roosta.areo.ir>

تاریخ انتشار: بهمن ۱۳۸۶

این فصلنامه به استناد نامه شماره ۳/۷۲۳۳ مورخ ۱۳۸۴/۱۲/۲۴ کمیسیون بررسی نشریات علمی کشور

دارای درجه علمی - پژوهشی است.

روستا و توسعه (فصلنامه)

سال ۱۰، شماره ۳، پاییز ۱۳۸۶

مطالب این شماره

عنوان	صفحه
* پیامد اعتبارات خرد روستایی بر توانمندسازی اقتصادی زنان سرپرست خانوار: نگاهی به نتایج طرح حضرت زینب کبری (س) در روستاهای بومین زهرا ۱.....	
مهدی طالب، زهره نجفی اصل	
* رابطه بین سطح توسعه یافتگی روستاهای استان تهران و مهاجرت به شهر تهران ۲۷.....	
محمود جمعه پور	
* نگرش روستاییان به زندگی شهری و روستایی ۵۹.....	
سید نورالدین رضوی زاده	
* وضعیت توزیع درآمد در مناطق روستایی استان سیستان و بلوچستان طی سالهای ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۰ ۸۷.....	
مهدی کاظمی، غلامرضا زمانیان	

- * عوامل مؤثر بر پذیرش فناوری‌های کاهش‌دهنده ضایعات گندم در دوره کم‌آبی و خشکسالی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴: مطالعه موردی کشاورزان گندم‌کار استان خراسان رضوی ۱۱۳
- غلامرضا پزشکی‌راد، ابراهیم مردانی بلداجی، سعید فعلی
- * برآورد ارزش وجودی مناطق ییلاقی روستایی: مطالعه موردی منطقه روستایی زشک ۱۳۵
- محمود دانشور کاخکی، سمانه سادات همراز، میلاد جلیلی
- * مهاجران و نقش آنها در توسعه و عمران روستایی: مطالعه موردی دهستان رامشه در شهرستان اصفهان ۱۵۵
- محمد رضا رضوانی، سید عباس رجایی
- * پیامدهای استقرار نواحی صنعتی در مناطق روستایی: مطالعه موردی روستای کمرد، دهستان سیاهرود، شهرستان تهران ۱۸۱
- سید رحیم مشیری، نسرين آذرباد
- * بررسی کتاب ۱۹۵
- فهرست انتشارات مرکز تحقیقات و بررسی مسائل روستایی وزارت جهاد کشاورزی
عنوان کتاب	قیمت پشت جلد (ریال)
۱- درسنامه برنامه‌ریزی توسعه روستایی (ویرایش جدید)	۱۰۰۰۰
۲- گزینه‌های توسعه روستایی	۲۵۰۰
۳- راه‌های روستایی و کاهش فقر	۱۴۰۰

۳۴۰۰	۴- سیاستهای قیمت در کشاورزی
۱۵۰۰	۵- تعاونی‌های ماهیگیری در کشورهای درحال توسعه
۱۵۰۰۰	۶- کتابنامه منابع طبیعی (جنگلها و مراتع)
۳۰۰۰۰	۷- کتابنامه دام، دامداری و دامپروری
۶۰۰۰	۸- رهنمودهایی برای برنامه‌ریزی مراکز روستایی (جلد دوم)
۳۵۰۰	۹- راهبردهای توسعه و روستاییان فقیر
۴۵۰۰	۱۰- مقایسه فقر
۵۵۰۰	۱۱- تعیین اولویتهای پژوهشی
۵۰۰۰	۱۲- اقتصاد سازمانهای روستایی
۷۰۰۰	۱۳- روستا؛ فقر، توسعه (جلد اول: مفاهیم، رهیافتها و شاخصها)
۱۳۰۰۰	۱۴- طراحی راهبرد کاهش فقر در نواحی روستایی
۱۰۰۰۰	۱۵- حکمت دیرین در عصر نوین: کاربرد دانش بومی در توسعه پایدار (جلد اول)
۱۲۰۰۰	۱۶- مبانی، مفاهیم و مطالعات دانش بومی کشاورزی (چاپ سوم)
۹۵۰۰	۱۷- سازمانهای تعاونی برای توسعه روستایی
۱۸۰۰۰	۱۸- سیاستهای حمایت از کشاورزی
۲۰۰۰۰	۱۹- نقش جهادسازندگی در بخش کشاورزی و توسعه روستایی (ویرایش دوم)
۱۱۰۰۰	۲۰- پیامدهای موافقتنامه کشاورزی دور اروگوئه برای کشورهای درحال توسعه
۱۶۰۰۰	۲۱- روشهای ترویج جنگلداری
۱۹۰۰۰	۲۲- چشم‌انداز جهانی فقر
۱۵۰۰۰	۲۳- مؤسسات کشاورز - محور برای توسعه کشاورزی
۹۵۰۰	۲۴- خودسنجی
۳۰۰۰۰	۲۵- دلایلی برای امیدواری
۱۸۰۰۰	۲۶- روستا، فقر، توسعه (جلد دوم: روش‌ها و الگوهای مقابله با فقر روستایی)
۸۰۰۰	۲۷- توسعه پایدار: مفاهیم، توجهات و راهبردها
۱۴۰۰۰	۲۸- دانش بومی و توسعه پایدار: چاره‌ها و چالش‌ها

۳۳۰۰۰	۲۹- فراسوی رهیافت کشاورز - نخست
۱۴۰۰۰	۳۰- چالش : دیدگاه‌ها و تفکرات «مهاتیر محمد» درباره توسعه و تحول
۲۰۰۰۰	۳۱- تأمین مالی خرد و کاهش فقر
۱۲۰۰۰	۳۲- طراحی صندوق‌های اجتماعی
۲۹۰۰۰	۳۳- جوامع دهقانی: عناصر یک نظریه دهقانی
۲۰۰۰۰	۳۴- جمعیت و فقر در کشورهای درحال توسعه
۳۲۰۰۰	۳۵- تحولات تعاون در ایران، گذشته، حال و آینده
۱۳۰۰۰	۳۶- مردم‌شناسی سازمان‌ها
۲۰۰۰۰	۳۷- چه کسی واقعیت را محاسبه می‌کند؟
۷۰۰۰	۳۸- فصلنامه روستا و توسعه سال ۷، شماره ۲ (تابستان ۸۳)
۷۰۰۰	۳۹- فصلنامه روستا و توسعه سال ۷، شماره ۳ (پاییز ۸۳)
۷۰۰۰	۴۰- فصلنامه روستا و توسعه سال ۷، شماره ۴ (زمستان ۸۳)
۷۰۰۰	۴۱- فصلنامه روستا و توسعه سال ۸، شماره ۱ (بهار ۸۴)
۷۰۰۰	۴۲- فصلنامه روستا و توسعه سال ۸، شماره ۲ (تابستان ۸۴)
۷۰۰۰	۴۳- فصلنامه روستا و توسعه سال ۸، شماره ۳ (پاییز ۸۴)
۷۰۰۰	۴۴- فصلنامه روستا و توسعه سال ۸، شماره ۴ (زمستان ۸۴)
۷۰۰۰	۴۵- فصلنامه روستا و توسعه سال ۹، شماره ۱ (بهار ۸۵)
۷۰۰۰	۴۶- فصلنامه روستا و توسعه سال ۹، شماره ۲ (تابستان ۸۵)
۷۰۰۰	۴۷- فصلنامه روستا و توسعه سال ۹، شماره ۳ (پاییز ۸۵)
۷۰۰۰	۴۸- فصلنامه روستا و توسعه سال ۹، شماره ۴ (زمستان ۸۵)
۷۰۰۰	۴۹- فصلنامه روستا و توسعه سال ۱۰، شماره ۱ (بهار ۸۶)
۱۲۰۰۰	۵۰- فصلنامه روستا و توسعه سال ۱۰، شماره ۲ (تابستان ۸۶)

علاقه‌مندان می‌توانند برای خرید کتب و نشریات موجود در ساعات اداری به نشانی زیر مراجعه کنند :

تهران - خیابان آزادی، تقاطع نواب، جنب کلاتری ۱۰۸، ساختمان دکتر حسایی، طبقه ۱۱، مرکز تحقیقات و بررسی مسائل

روستایی، صندوق پستی: ۶۱۹۷-۱۴۱۵۵ - تلفن: ۷-۶۶۴۳۰۴۴۳، نمابر: ۶۶۴۳۰۴۴۹

متقاضیان شهرستانها مبلغ کتابهای درخواستی را به حساب جاری شماره ۹۰۱۸۲ بانک ملی شعبه دانشگاه شهید بهشتی واریز و اصل فیش بانکی را به این مرکز ارسال کنند تا نسخه‌های درخواستی تحویل شود. بابت خرید بیش از ۵ نسخه از هر عنوان، ۲۰٪ تخفیف منظور خواهد شد

راهنمای تهیه و ارسال مقالات

فصلنامه روستا و توسعه به جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، جغرافیایی و سیاسی روستا و توسعه روستایی می‌پردازد و از این‌رو ابعادی فراتر از بخش کشاورزی زندگی روستایی را دربر می‌گیرد. فصلنامه آمادگی درج مقالاتی را دارد که حاصل کار تحقیقی، تحلیلی و تجربی ارسال‌کنندگان یا دربردارنده آخرین دستاوردهای علمی مرتبط با موضوعات یاد شده باشد.

چند یادآوری

- فصلنامه، مقالاتی را در دستور کار جهت بررسی قرار خواهد داد که قبلاً در هیچ یک از نشریات یا همایش‌های داخلی و خارجی ارائه نشده باشند و تحت بررسی نیز نباشند.
- ضروری است در متن مقاله نامی از نویسنده ذکر نشود. نام و مشخصات نویسنده و در صورت تمایل سابقه کاری و تحصیلی وی باید در صفحه‌ای جداگانه به پیوست مقاله ارسال گردد.
- مقالات ارائه شده در عین علمی و تحقیقی بودن باید ساده و روان بوده و قواعد نگارشی نیز در آنها رعایت شده باشد. این مقالات باید دارای بخشهای متمایزی همچون عنوان کامل، چکیده، مقدمه، متن و نتیجه‌گیری باشد.
- مقاله روی کاغذ A4 با ۲/۵ سانتیمتر حاشیه از طرفین تایپ شود و اصل مقاله در ۳ نسخه همراه با دیسکت مربوطه ارسال شود.
- تعداد صفحات مقاله حداکثر ۲۰ صفحه A4 با فونت ۱۳ لوتوس (۲۴ سطر در یک صفحه) باشد.
- همراه هر مقاله یک صفحه جداگانه که در آن مشخصات کتاب‌شناختی مقاله اعم از عنوان، تاریخ نگارش یا تحقیق، نام و نام خانوادگی نگارنده و سایر مشخصات علمی نوشته شده باشد، و همچنین تعهدنامه عدم ارائه مقاله در سایر نشریات یا همایش‌ها، ضمیمه گردد.

- لازم است چکیده فارسی و انگلیسی مقاله در حدود ۱۵۰ کلمه همراه اصل مقاله ارسال شود.
- تمامی منابع مورد استفاده با ذکر مشخصات کتاب‌شناختی شامل نام خانوادگی نویسنده، سال انتشار و شماره صفحه، در داخل متن مشخص و در آخر مقاله مشخصات کامل منابع ذکر شود.
- در کلیه مقالات ارسالی، درج معادل لاتین اسامی و اصطلاحات مهجور در پایان مقاله به شیوه شماره‌گذاری پی‌درپی ضروری است.
- شکل‌ها و تصویرها باید به‌گونه‌ای ترسیم یا تهیه شوند که برای تکثیر و نسخه‌برداری مناسب باشند.
- جدول‌ها باید به ترتیبی که در متن آمده‌اند شماره‌گذاری شوند و واحد سنجش، تاریخ تهیه و مأخذ آنها به‌طور دقیق در زیر آنها قید گردد.
- مقالات دریافت شده پس فرستاده نمی‌شود و فصلنامه در رد، تلخیص و ویرایش مطالب مجاز است.

• چگونگی ارجاع دادن:

الف - تک‌نگاشت (کتاب، گزارش و ...):

نام خانوادگی، نام (تاریخ انتشار)، **عنوان**. مترجم، ویرایشگر. محل نشر: ناشر.

ب - مقاله (یا بخشی از یک تک‌نگاشت):

نام خانوادگی، نام (تاریخ انتشار)، «عنوان مقاله». مترجم، ویرایشگر فارسی، ویرایشگر لاتین.

عنوان ادواری (مجله). جلد یا دوره یا سال، شماره، تعداد صفحات.

نشانی مکاتبه: تهران - صندوق پستی ۶۱۹۷-۱۴۱۵۵ - فصلنامه روستا و توسعه

فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۰، شماره ۳، پاییز ۱۳۸۶

پیامد اعتبارات خرد روستایی بر توانمندسازی اقتصادی

زنان سرپرست خانوار: نگاهی به نتایج طرح حضرت زینب کبری (س) در روستاهای

بویین زهرا

مهدی طالب، زهره نجفی اصل*

تاریخ دریافت: ۱۳۸۵/۱۲/۲۱، تاریخ پذیرش: ۱۳۸۶/۷/۲

چکیده

افزایش مهاجرت مردان روستایی به شهرها و مراکز صنعتی، لزوم مشارکت زنان در فعالیتهای تولیدی را نمایانتر می‌سازد. با این همه، زنانی نیز هستند که از امکاناتی محدودتر برخوردارند، زیرا یا سرپرست مرد خانوار را از دست داده‌اند و یا از حمایت آنها به دلایل مختلف بی‌بهره‌اند، و با فقر دست به گریبان‌اند. یکی از مهم‌ترین راهکارها برای از بین بردن فقر زنان،

* به ترتیب: استاد دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران و کارشناس ارشد مدیریت توسعه روستایی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.

توانمندسازی آنهاست که راهی برای هدایت زنان به سوی فعالیت‌های تولیدی و درآمدزاست. در زمینه گسترش اعتبارات خرد به مناطق روستایی، سه دیدگاه کلی: بازارگرا، دولت‌گرا، و جامعه‌گرا مطرح شده است. در ایران، بانک کشاورزی طرحی را به نام «حضرت زینب کبری (س)» برای زنان سرپرست خانوار روستایی به مرحله اجرا در آورده است.

مقاله حاضر به تجزیه و تحلیل پیامد پرداخت اعتبارات خرد بانک کشاورزی در توانمندسازی اقتصادی زنان سرپرست خانوار روستا پرداخته است. هدف اصلی این پژوهش، بررسی زیر پوشش این طرح در شهرستان بومین زهرا می‌پردازد و پیشنهادهایی را برای بهبود این طرح ارائه می‌کند.

کلیدواژه‌ها: اعتبارات خرد روستایی/ توانمندسازی اقتصادی/ زنان سرپرست خانوار/ حضرت زینب

(طرح)/ بومین زهرا (روستاها)

* * *

فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۰، شماره ۳، پاییز ۱۳۸۶

رابطه بین سطح توسعه یافتگی روستاهای استان تهران و

مهاجرت به شهر تهران

محمود جمعه پور*

تاریخ دریافت: ۱۳۸۵/۵/۱۶، تاریخ پذیرش: ۱۳۸۶/۷/۲

چکیده

مهاجرت بین سکونتگاه‌های شهری و روستایی در حد متناسب، بخشی از جریان منطقی تعامل فضایی بین آنها به شمار می‌رود که برای تداوم فرآیند توسعه و تکامل این جوامع ضروری است. اما مسئله مهاجرت بی‌رویه روستا-شهری از اساسی‌ترین مسائلی است که کشورهای جهان سوم با آن روبرو هستند. این مسئله دارای پیامدهای مختلف مثبت و منفی برای مبدأ و مقصد است. در این مقاله موضوع مهاجرت دائمی خانوارهای روستایی به شهر تهران با این

فرض بررسی شده است که بین سطح توسعه‌یافتگی روستاها و میزان، شدت و جهت جریان مهاجرت روستا به شهر رابطه وجود دارد. این پیمایش در سطح ۱۵ روستا در محدوده استان تهران که به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای از بین کل روستاهای استان انتخاب شده‌اند انجام گرفته است. براساس اطلاعات گردآوری شده ابتدا سطح توسعه روستاهای انتخابی تعیین و سپس رابطه بین سطح توسعه‌یافتگی آنها با مهاجرت دائمی خانوارهای روستایی به شهر مورد ارزیابی قرار گرفته است. نتیجه بررسی نشان می‌دهد که بین مهاجرت روستاییان به شهر تهران و سطح توسعه روستاها رابطه معنی‌داری وجود داشته است و علت اصلی مهاجرت عامل اقتصادی و تفاوت‌های درآمدی یا شغل بوده است که نمودی از توسعه نابرابر شهری و روستایی است.

کلید واژه‌ها: مهاجرت روستایی/ توسعه‌یافتگی/ استان تهران (روستاها)/ تهران (شهر).

* * *

فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۰، شماره ۳، پاییز ۱۳۸۶

نگرش روستاییان به زندگی شهری و روستایی*

سید نورالدین رضوی زاده*

تاریخ دریافت: ۱۳۸۶/۳/۷، تاریخ پذیرش: ۱۳۸۶/۵/۸

چکیده

داده‌های تجربی استفاده شده در این مقاله حاصل مصاحبه با ۵۲۶ نفر در ۶۴ روستا در استان‌های آذربایجان غربی، اصفهان، خوزستان و گلستان، و روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای است. نتایج تحقیق نشان داد بیشتر پاسخ‌گویان، وضع مالی، رفاهی، شغلی، مسکن و تغذیه زندگی روستایی را در حد متوسط یا پایین ارزیابی کرده‌اند. سن، وضع تأهل و تحصیلات افراد تأثیری در نگرش آنها به زندگی روستایی ندارد. اما نگرش زنان به زندگی

* داده‌های تجربی این مقاله مربوط به رساله دکترای نگارنده با عنوان «بررسی تأثیر ارتباطات بر تمایل به تغییر سبک زندگی روستایی» است که در سال ۱۳۸۳ در گروه ارتباطات اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی دفاع شد و تحت همین عنوان طرح پژوهشی مرکز تحقیقات و بررسی مسائل روستایی نیز بوده است.
** دکترای ارتباطات.

روستایی بهتر از نگرش مردان است. روستاییان بیشتر ابعاد زندگی شهری را مثبت ارزیابی کرده‌اند. اما روابط مردم شهر با یکدیگر، وضع روحی و روانی و وضع سلامت جسمی مردم شهر، بیشتر نامناسب ارزیابی شده است. سن و تأهل افراد تأثیری در نگرش آنها به زندگی شهری ندارد. زنان در مقایسه با مردان روستایی نگرش بهتری به زندگی شهری دارند. با افزایش سطح تحصیلات روستاییان شاهد کاهش نسبی نگرش مثبت به شهر هستیم.

کلید واژه‌ها: زندگی شهری / زندگی روستایی / شهرنشینی / روستانشینی / مهاجرت روستایی.

* * *

وضعیت توزیع درآمد در مناطق روستایی

استان سیستان و بلوچستان طی سال‌های ۸۰-۱۳۷۶

مهدی کاظمی، غلامرضا زمانیان*

تاریخ دریافت: ۱۳۸۵/۱۱/۵، تاریخ پذیرش: ۱۳۸۶/۶/۲۶

چکیده

امروزه بسیاری از دانشمندان و صاحب‌نظران علوم اجتماعی بر نقش توزیع درآمدها به مثابه عاملی مؤثر در ایجاد اختلاف سطح زندگی و شکاف‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و بروز پدیده فقر اتفاق نظر دارند. بر همین اساس، به سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان توصیه شده است که نسبت به اثرات توزیعی اتخاذ راهبردهای اقتصادی و نیز چالش‌های اقتصادی-اجتماعی ناشی از سیاست‌های اقتصادی توجه و تاکید ویژه داشته باشند.

مقاله حاضر در همین راستا و به منظور بررسی و تحلیل چگونگی توزیع درآمد در مناطق روستایی استان سیستان و بلوچستان طی سال‌های ۱۳۸۰-۱۳۷۶ تهیه و تنظیم شده است. در این پژوهش، توزیع درآمد با استفاده از شاخص ضریب جینی، با دو روش تفکیک‌پذیر، روی تمام داده‌ها محاسبه شده است. چنان که یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد، ضریب نابرابری با روش تفکیک‌پذیر طی دوره مورد مطالعه در مناطق روستایی استان به تدریج از ۰/۳۹۴ در سال

* به ترتیب: استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه سیستان و بلوچستان

۱۳۷۶ به ۰/۴۲۸ در سال ۱۳۸۰ افزایش یافته است. همچنین، با مقایسه ضریب جینی درون دهک‌ها مشخص شد که طی این دوره، نابرابری بین پردرآمدترین خانوارهای روستایی استان (دهک دهم) و کم‌درآمدترین خانوارها (دهک اول) نسبت به سایر دهک‌ها بیشتر بوده است، به گونه‌ای که ضریب جینی برای دهک اول، از ۰/۱۵۷ در سال ۱۳۷۶ به ۰/۲۲۲ در سال ۱۳۸۰، و برای دهک دهم مقدار این ضریب از ۰/۱۲۹ به ۰/۲۶۶ در دوره مشابه افزایش نشان می‌دهد. از سوی دیگر، مقایسه ضریب جینی بین فقرا حاکی از آن است که نابرابری بین فقرا به‌طور متوسط بیش از نابرابری بین خانوارهای دهک اول است؛ و در مجموع، فقر در جامعه مورد مطالعه به دهک اول محدود نمی‌شود.

کلیدواژه‌ها: درآمد/ توزیع درآمد/ مناطق روستایی/ فقر/ سیستان و بلوچستان (استان)

* * *

عوامل مؤثر بر پذیرش فناوری‌های کاهش‌دهنده ضایعات گندم در دوره‌های

کم‌آبی و خشکسالی سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۴:

مطالعه موردی کشاورزان گندم‌کار استان خراسان رضوی

غلامرضا پزشکی راد، ابراهیم مردانی بلداجی، سعید فعلی*

* به ترتیب: دانشیار دانشکده کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس، کارشناس ارشد ترویج و آموزش کشاورزی، و کارشناس ارشد ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس

تاریخ دریافت: ۱۳۸۵/۱۱/۲۱، تاریخ پذیرش: ۱۳۸۶/۵/۲۲

چکیده

هدف این مقاله بررسی عواملی است که در دوره‌های کم‌آبی و خشکسالی سال‌های ۸۴-۱۳۸۰ بر میزان پذیرش فناوری‌های کاهش‌دهنده ضایعات گندم مؤثر بوده‌اند. روش تحقیق، پیمایشی و از نوع توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری، ۲۲۱۱۹ کشاورز استان خراسان رضوی را که در سال زراعی ۸۴-۱۳۸۳ به کشت گندم پرداخته‌اند، دربرمی‌گیرد؛ از این میان، تعداد ۳۵۷ نفر با استفاده از آماره کوکران به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای هدفمند به‌صورت نمونه آماری انتخاب شدند و در نهایت، ۲۹۱ پرسشنامه جمع‌آوری شد. روایی ظاهری و محتوایی پرسشنامه با کسب نظرات گروهی - - - - -

لازم صورت گرفت. ضریب اعتبار پرسشنامه نیز با استفاده از آزمون کرونباخ آلفا برابر ۰/۸۷ به‌دست آمد. یافته‌ها نشان می‌دهد که میزان پذیرش فناوری‌ها در ۹۳ درصد کشاورزان در سطوح «بسیار پایین» و «پایین» بوده است. با بررسی نوع فناوری‌ها، مشخص شد که بیشترین میزان پذیرش به ترتیب در زمینه‌های فنون کنترل علف‌های هرز، تقسیم کود، و تنظیم زمان کاشت بذر صورت گرفته است. تحلیل روابط بین عوامل و پذیرش فناوری‌ها نشان می‌دهد که بین ویژگی‌های فردی و زراعی کشاورزان با پذیرش این فناوری‌ها رابطه‌ای معنی‌دار وجود دارد. در آزمون رگرسیون چند متغیره خطی، متغیر «دانش فنی در مورد فناوری‌های کاهش‌دهنده ضایعات گندم» ۲۳/۳ درصد از تغییرات متغیر پذیرش فناوری‌ها را تبیین می‌کند.

کلید واژه‌ها: ضایعات گندم/کم آبی/خشکسالی/مطالعه موردی/کشاورزان گندم‌کار/

خراسان رضوی (استان)/کشاورزان.

* * *

فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۰، شماره ۳، پاییز ۱۳۸۶

برآورد ارزش وجودی مناطق ییلاقی روستایی:

مطالعه موردی منطقه روستایی زشک

محمود دانشور کاخکی، سمانه سادات همراز، میلاد جلیلی*

تاریخ دریافت: ۱۳۸۶/۹/۲۱، تاریخ پذیرش: ۱۳۸۶/۱۰/۳

چکیده

در سال‌های اخیر اقتصاددانان منابع طبیعی به ارزش‌گذاری و سنجش نقش منابع طبیعی در تأمین رفاه انسان پرداخته‌اند. در این مطالعه سعی بر آن است تا ارزش وجودی مناطق ییلاقی منطقه زشک مشهد، با استفاده از روش ارزش‌گذاری مشروط محاسبه شود. برای اندازه‌گیری میزان تمایل به پرداخت افراد از مدل لاجیت استفاده گردیده است. همچنین از الگوی توبیت برای بررسی عوامل مؤثر بر سطح تمایل به پرداخت استفاده شده است. نتایج مطالعه نشان

* به ترتیب دانشیار گروه اقتصاد کشاورزی، دانشجوی کارشناسی ارشد اقتصاد کشاورزی و کارشناس اقتصاد کشاورزی دانشگاه فردوسی مشهد

می‌دهد که متوسط تمایل به پرداخت ماهیانه افراد برای ارزش وجودی منطقه ییلاقی زشک ۱۱۳۰۰ ریال (۱۳۵۶۰۰ ریال سالانه) می‌باشد.

کلید واژه‌ها: مناطق ییلاقی/مناطق روستایی/ارزش‌گذاری منابع طبیعی/زشک(منطقه)/مطالعه موردی.

* * *

مهاجران و نقش آنها در توسعه و عمران روستایی:

مطالعه موردی دهستان رامشه در شهرستان اصفهان

محمد رضا رضوانی، سید عباس رجایی *

تاریخ دریافت: ۱۳۸۶/۵/۲۷، تاریخ پذیرش: ۱۳۸۶/۱۰/۳

چکیده

اگرچه با طرح دیدگاه وابستگی و غلبه آن در ادبیات تحقیق، از اثرات اقتصادی و اجتماعی مثبت مهاجرت در نواحی روستایی غفلت شده اما در چند دهه گذشته، با بررسی نقش مهاجران در رفاه خانوارهای روستایی، سرمایه‌گذاری، انتقال فناوری و اهمیت وجوه ارسالی در نواحی روستایی، اثرات مهاجرت بر توسعه مورد تأکید قرار گرفته است. در این راستا، نظر به عدم توجه کافی بدین موضوع در کشور، مقاله حاضر به بررسی نقش مهاجران روستایی ساکن شهرها در توسعه روستاهای دهستان رامشه (شهرستان اصفهان) می‌پردازد. این تحقیق از لحاظ هدف کاربردی و روش انجام آن توصیفی و تحلیلی است. داده‌های مورد نیاز تحقیق با استفاده از روش‌های میدانی و تهیه پرسشنامه از خانوارهای ساکن روستاها و مهاجران مقیم شهرها گردآوری شده است.

* به ترتیب: دانشیار دانشکده جغرافیای دانشگاه تهران، و دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه تهران

کلیدواژه‌ها: مهاجرت/ مهاجران/ توسعه روستایی/ عمران روستایی/ مطالعه موردی/ رامشه (دهستان)/ اصفهان (شهرستان).

* * *

فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۰، شماره ۳، پاییز ۱۳۸۶

پیامدهای استقرار نواحی صنعتی در مناطق روستایی:

مطالعه موردی روستای کمرد در دهستان سیاهرود، شهرستان تهران

سید رحیم مشیری، نسرين آذرياد *

تاریخ دریافت: ۱۳۸۶/۳/۹، تاریخ پذیرش: ۱۳۸۶/۶/۲۶

چکیده

راهبرد صنعتی سازی روستاها در دستیابی به اهداف توسعه ملی نقش به سزایی دارد. استقرار خودجوش واحدهای صنعتی در مجاورت روستای کمرد، اثرات زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی متعددی بر ناحیه مورد مطالعه داشته است؛ از این رو، بررسی پیامدهای استقرار ناحیه صنعتی کمرد در مقیاس محلی و منطقه ای ضرورت دارد. روش تحقیق به کار رفته متکی بر نظریه پایه اقتصادی به منظور تحلیل شاغلان محلی و ضریب مکانی گروه های صنعتی موجود

* به ترتیب دکترای جغرافیای طبیعی و استاد گروه جغرافیای دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی؛ و دانشجوی دکترای برنامه ریزی روستایی دانشگاه تهران

در ناحیه صنعتی کمرد است که در پی مطالعات کتابخانه‌ای و نیز از طریق مشاهده تحقق یافته است. براساس نتایج به دست آمده، در مقطع زمانی ۸۴-۱۳۸۰ تعداد کل ۶۰۰ واحد صنعتی ثابت مانده، اما تنوع گروه‌های صنعتی کاهش یافته است و تنها چهار گروه صنعتی در زمره صنایع پایه قرار گرفته است. تولید آلاینده‌های زیست محیطی سلامت انسان و بهداشت محیط را تهدید کرده، به طوری که براساس استاندارد COD، آلودگی آب آشامیدنی ناحیه بیش از ۵۰ برابر و آلودگی آب مصرفی کشاورزی بیش از ۲۵ برابر حد استاندارد است. ایجاد سالانه

۴۳۱ فرصت شغلی موجبات اشتغال‌زایی جمعیت بومی و غیربومی را فراهم آورده است، تا جایی که تعداد شاغلان غیرمحلی در صنایع پایه بیش از سه برابر تعداد شاغلان محلی در صنایع پایه محاسبه شده است.

کلید واژه‌ها: مناطق روستایی/ ناحیه صنعتی/ واحدهای صنعتی/ صنایع روستایی/ مطالعه موردی/ کمرد (روستا)/ سیاهرود (دهستان)/ تهران (استان).

* * *

بررسی کتاب

مبانی پایداری / تألیف: سیمون درستر؛ ترجمه محمود دانشور کاخکی،

سیاوش دهقانیان، فرخ دین قزلی، مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد،

۱۳۸۴، ۲۸۷ ص.

در هنگام بروز تخریب‌های سریع زیست‌محیطی، پایداری یکی از مهم‌ترین مسائلی است که جهان امروز با آن مواجه است. آیا می‌توان یک جامعه پایدار را ایجاد کرد؟ مفهوم آن چیست؟ چه کاری باید در این مورد انجام دهیم؟ چگونه می‌توان تغییر عمیقی ایجاد کرد و همه چیز را سازمان‌دهی نمود. این کتاب به این پرسش‌ها می‌پردازد. برای پاسخگویی به این مفاهیم سه‌محور اساسی هدف اصلی این کتاب است:

۱- توسعه تاریخی مفهوم پایداری؛

۲- مباحثی در مورد چگونگی دستیابی به آن؛

۳- موانع بر سر راه پایداری و دیدگاه‌های مربوط به غلبه بر آنها.

کتاب حاضر بر اساس پژوهش‌های نویسنده در دورهٔ دکترا در دانشگاه ادینبورگ^(۱) تدوین شده است که از سوی مرکز مشاوره پژوهش‌های اقتصادی و اجتماعی مورد حمایت مالی قرار گرفته است.

مفهوم پایداری نقطهٔ اصلی مباحث زیست محیطی بوده است. چرا در سال‌های اخیر مفهوم پایداری اهمیت زیادی پیدا کرده است؟ یک دلیل این است که این مفهوم، فراتر و محکم‌تر و پر قدرت‌تر از مفهوم ساده‌ای همچون «دوست‌دار محیط‌زیست بودن» می‌باشد. عدم توجه به محیط زیست پیشینه‌ای طولانی دارد و هنوز هم در برخی چرخه‌ها مورد پذیرش است. اما به طور عام گفته می‌شود که شما به این امر توجه ندارید و آنچه را انجام می‌دهید، ناپایداری است و در واقع در حکم پذیرش این مطلب است که شما از نظر عقلانی و فکری ناهماهنگ و ناسازگار هستید.

مفهوم پایداری به صورت جدید و تازه آن، اولین بار از سوی شورای جهانی کلیساها^(۲) در سال ۱۹۷۴ به کار برده شد. این واژه از سوی فعالان محیط زیست غربی در واکنش به اعتراض‌های گسترده جهانی در زمینه نگرانی دربارهٔ محیط زیست در شرایطی پیشنهاد شد که افراد بسیاری در گوشه و کنار جهان از فقر و محرومیت و

نابرابری رنج می‌بردند. مفهوم توسعه پایدار هم بعداً از سوی اتحادیه بین‌المللی حفظ طبیعت^(۳) در سال ۱۹۸۰ ابداع شد.

پایداری و توسعه پایدار سرانجام در سال ۱۹۸۷ از اهمیت و اولویت برخوردار گردید. هنگامی که کمیسیون جهانی محیط زیست و توسعه سازمان ملل، به ریاست نخست وزیر پیشین نروژ، یعنی گروهارلم براندت‌لند^(۴) تشکیل شد و گزارش خود را با عنوان «آینده مشترک ما» منتشر کرد. پیشنهاد محوری کمیسیون که عموماً از آن به عنوان گزارش براندت‌لند یاد می‌شود، تنظیم و تعدیل دامنه تقاضاهای رقابتی برای حفاظت زیست‌محیطی و توسعه اقتصادی از طریق رهیافت جدید بود: یعنی توسعه پایدار.

بعد از آن، شعار «توسعه پایدار» بلافاصله از سوی دولت‌ها و نهادهای بین‌المللی به کار گرفته شد. در کنفرانس محیط زیست و توسعه سازمان ملل متحد^(۵) که در سال ۱۹۹۲ در ریودوژانیرو برگزار شد، رهبران سیاسی جهان پشتیبانی خود را از تحقق این هدف اعلام کردند. هرچند، چشم‌انداز چنین پشتیبانی هماهنگ سیاست‌مداران، سبب بروز تردید در میان برخی از طرفداران محیط زیست شده است، به گونه‌ای که توسعه پایدار را مفهومی بی‌معنی پنداشتند.

افراد گوناگونی این واژه را به شیوه‌های مختلف به کار می‌برند. برخی بر توسعه از طریق رشد اقتصادی و برخی بر پایداری از طریق حفاظت محیط زیست تأکید می‌کنند. برخی از طرفداران محیط زیست اظهار می‌کنند که توسعه پایدار یک تناقض است و می‌تواند به عنوان پوششی برای تداوم تخریب طبیعت به کار رود. در یک سوی مناقشه، برخی از اقتصاددانان معتقدند که توسعه پایدار دید بسیار محتاطانه‌ای نسبت به آینده دارد، زیرا رشد اقتصادی را فدای توجه بیش از حد به کاهش منابع طبیعی می‌کند. مدافعان این نظریه معتقدند که عدم توافق در مورد توسعه پایدار بیانگر بی‌معنی بودن آن نیست، بلکه این اصطلاح یک «مفهوم قابل بحث» مانند آزادی یا عدالت است که بیشتر مردم از چنین هدفی یعنی رسیدن به آزادی و عدالت پشتیبانی می‌کنند، اما در مورد آنچه که واقعاً تشکیل دهنده آزادی یا عدالت است متفق‌القول نیستند. گاه مدافعان محیط زیست اشاره می‌کنند که سازش‌های ذاتی موجود در ترکیب پایداری با توسعه، بهایی است که لزوماً باید پرداخت تا مفهوم پایداری وارد جریان‌ات سیاسی شود.

کتاب مبانی پایداری، شامل مصاحبه‌هایی با ۱۲ نفر از دست‌اندرکاران مهم‌ترین مسائل توسعه پایدار و محیط زیست است که در برگیرنده با اهمیت‌ترین مناقشات در این حوزه می‌باشد.

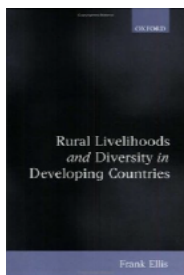
این کتاب برای افرادی که خواستار اطلاعات عام در زمینه توسعه پایدارند بسیار مفید است. مترجمان محترم و نیز ویراستار علمی کتاب جناب آقای دکتر نصیری محلاتی سعی وافر به خرج داده‌اند تا کتابی روشن، روان و خالی از ابهام در دسترس خوانندگان و برنامه‌ریزان قرار گیرد. خواندن این کتاب سودمند را به کلیه اقشار محقق جامعه پیشنهاد می‌کنیم.

دکتر علی شاه شجاعی

یادداشت‌ها

۱. Edinburgh
۲. World Council of Churches
۳. International Union for Conservation of Nature
۴. Gro Harlem Brundtland
۵. UNCED

* * *

Rural Livelihoods and Diversity in Developing Countries/

Written by Frank Ellis, New York: Oxford University Press, ۲۰۰۰, ۲۷۳ p.

معیشت روستایی و متنوع‌سازی در کشورهای در حال توسعه /

نویسنده: فرانک الیس، نیویورک: انتشارات دانشگاه آکسفورد، ۲۰۰۰، ۲۷۳ ص.

در کشورهای در حال توسعه و از جمله ایران تلاش سیاست‌گذاران در طی چند دهه گذشته کاهش فقر و بهبود سطح زندگی در مناطق روستایی بوده است. این تلاش‌ها فراز و نشیب‌هایی را به همراه داشته است، اما ویژگی بارز این تلاش‌ها عبارت است از بخشی‌نگری و غفلت سیاست‌گذاران از این نکته مهم که خانوارهای روستایی برای تأمین معاش خود متکی به فعالیت‌های متنوعی هستند. نظام بهره‌برداری و تولید در مناطق روستایی مجموعه‌ای پیچیده است که بین مؤلفه‌های آن ارتباط گسترده و تنگاتنگی وجود دارد. هرگونه تلاش برای بهبود سطح زندگی در مناطق روستایی مستلزم توجه به این نکته مهم است. در حقیقت تأکید بر یک بعد از معیشت روستایی بدون توجه به سایر ابعاد حتی می‌تواند در مواردی خسارات جبران‌ناپذیری برای منابع طبیعی داشته باشد. کتاب «معیشت روستایی ...» این مفهوم را مورد بحث قرار داده است.

فرانک الیس نامی آشنا در زمینه مسائل توسعه کشاورزی و روستایی است. او استاد دانشگاه ایست انگلیا^(۱) و تخصص اصلی وی اقتصاد کشاورزی در کشورهای در حال توسعه است. از کتاب‌های قبلی او یکی «اقتصاد دهقانی» است که به معرفی مفاهیم اقتصادی در یک اقتصاد دهقانی می‌پردازد، و دیگری کتاب «سیاست‌های کشاورزی در

کشورهای در حال توسعه». هر دو کتاب از منابع درسی برای دوره‌های دانشگاهی به شمار می‌روند. آخرین کتاب او «معیشت روستایی و متنوع‌سازی در کشورهای در حال توسعه» مشتمل بر ۴ بخش است که در مجموع ۱۱ فصل را در بر می‌گیرند. موضوع اصلی کتاب، متنوع‌سازی معیشت روستایی به مثابه یک راهبرد معیشتی برای خانوارهای روستایی در کشورهای در حال توسعه است. به اعتقاد نویسنده اگرچه زراعت هنوز هم دارای اهمیت فراوانی برای خانوارهای روستایی است، اما به تنهایی نمی‌تواند معیشت و بقای آنان را تأمین کند.

در این کتاب پنج هدف اصلی دنبال می‌شود:

۱- افزایش آگاهی در مورد متنوع‌سازی معیشتی و طرح این موضوع در حوزه

توسعه روستایی؛

۲- طراحی چهارچوبی مبتنی بر معیشت برای تحلیل خط‌مشی‌ها در زمینه توسعه

روستایی؛

۳- بررسی معیشت و متنوع‌سازی در رابطه با فقر روستایی، بهره‌وری کشاورزی،

مدیریت منابع طبیعی و روابط جنسیت در مناطق روستایی، یعنی رویکردهایی

که در سطح محلی برای کاهش فقر دنبال می‌شود و ارتباط این رویکردها با

سیاست‌های تعدیل ساختاری در سطح کلان؛

۴- بررسی روش‌های مؤثر و کم هزینه برای انجام تحقیقات در زمینه معیشت

روستایی.

به اعتقاد نویسنده معیشت را می‌توان مجموعه‌ای از فعالیت‌ها، دارایی‌ها، و دسترسی تعریف کرد که به طور مشترک تأمین‌کننده زندگی فرد یا خانوار است. متنوع‌سازی معیشت روستایی فرآیندی است که در آن خانوارها مجموعه‌ای متنوع از فعالیت‌ها را برای بقا و بهبود شرایط زندگی خود انجام می‌دهند. وقتی از تنوع معیشتی بحث می‌شود، نباید مفهوم تنوع در سطح بخش را با مفهوم تنوع در سطح خانوار مخلوط کرد. بخش گسترده‌ای از متون توسعه روستایی بر این نکته تأکید دارند که باید واحدهای تولیدی غیر زراعی را در مناطق روستایی گسترش داد، زیرا این کار موجب افزایش درآمد می‌شود. یکی از پیامدهای این کار افزایش تخصص‌گرایی در مناطق روستایی است و این به مفهوم متنوع سازی نیست.

چهارچوب مفهومی‌ای که نویسنده در رابطه با معیشت مطرح کرده است علاوه بر

تأکید خاص بر مفهوم معیشت، بر اهمیت سرمایه اجتماعی نیز تمرکز دارد که شاید

نسبت به نظریه‌های گذشته نوعی نوآوری محسوب شود. به اعتقاد لوئیس دارایی‌ها شامل سرمایه انسانی (آموزش، مهارت‌ها و بهداشت اعضای خانواده)، سرمایه فیزیکی (تجهیزات کشاورزی)، سرمایه اجتماعی (شبکه‌های روابط و گروه‌هایی که فرد به آنها تعلق دارد)، سرمایه مالی و جانشین‌های آن (پسانداز، اعتبار، دام و غیره) و سرمایه طبیعی (منابع طبیعی در دسترس) است. برای تأمین معاش مجموعه‌ای از فعالیت‌ها انجام می‌شود؛ سرمایه اجتماعی واسطه و وسیله‌ای است که دسترسی به دارایی‌ها و استفاده از آنها را تسهیل می‌کند. این فرآیند تحت تأثیر روندهای بیرونی (روندهای اقتصادی) و بلایا (سیل، بیماری، خشکسالی، آفات) نیز قرار دارد.

نویسنده در بخش اول به بررسی نظریه‌های متفاوتی که در زمینه توسعه کشاورزی وجود دارد پرداخته است، از مدل‌های اولیه که در آن رهیافت اقتصادی دوگانه مطرح می‌شد، مانند مدل لوئیس، فی و رانیس که معتقد بودند در به اصطلاح کشاورزی سنتی امکان افزایش بهره‌وری وجود ندارد و تنها نقشی که برای این نوع از کشاورزی قائل بودند عرضه کارگر ارزان و فراوان به بخشهای دیگر است. در طول دهه ۷۰ میلادی تغییراتی در این نظریه به وجود آمد که هسته مرکزی آن کارایی کشاورزان کوچک مقیاس بود. در این نظریه که تا دهه ۹۰ نظریه حاکم بود، توجه بسیار اندکی به تنوع

معیشتی می‌شد. الیس به گروه دیگری از نظریات توسعه روستایی اشاره دارد و آنها را تحت عنوان کلی اقتصاد سیاسی تغییر کشاورزی^(۲) طبقه‌بندی می‌کند. این دیدگاه بر مفاهیمی نظیر نابرابری، روابط قدرت، و طبقات اجتماعی تمرکز می‌کند.

گرچه خانوارهای روستایی برای تأمین معاش و بقای خود فعالیت‌های متنوعی انجام می‌دهند، اما تلاش اندکی صورت گرفته تا این رفتار به شکلی نظام‌مند به سیاست‌های کاهش فقر روستایی مرتبط شود. در گذشته این تصور وجود داشت که رشد محصول زراعی موجب می‌شود تا فرصت‌های درآمدزا در مناطق روستایی از طریق تأثیر پیوند^(۳) افزایش یابد. این فرضیه دیگر قابل دفاع نیست؛ برای بسیاری از خانوارهای فقیر روستایی، زراعت به تنهایی تأمین‌کننده معیشت نیست و اضافه محصولی که بر اثر استفاده از فناوری جدید حاصل شده بود، به تدریج به حالت عادی برگشته است.

نویسنده این پرسش مهم را مطرح می‌کند که چرا خانوارهای روستایی تلاش می‌کنند منابع درآمدی و معیشتی خود را متنوع کنند؟ به نظر وی مهم‌ترین عوامل توضیح دهنده این اقدام عبارت‌اند از: توزیع ریسک، آسان کردن مصرف و تخصیص نیروی کار، مشکلات دسترسی به اعتبار، مقابله با بلایا و غیره. شواهد به دست آمده

نشان می‌دهد که در آفریقا ۳۰ تا ۵۰ درصد از درآمد خانوارها از بخش‌های غیرزراعی حاصل می‌شود. این نسبت در آسیای جنوبی به طور متوسط ۶۰ درصد است.

در بخش دیگری از کتاب نویسنده به بحث در مورد ملاحظات که متنوع سازی به لحاظ سیاست‌گذاری دولت به وجود می‌آورد پرداخته است. به اعتقاد وی دولت می‌تواند به نحو مؤثر به حمایت از متنوع‌سازی بپردازد. برخلاف سیاست‌های گذشته که مداخله به معنای افزایش نقش دولت در بخش‌های خاص یا دستکاری قیمت‌ها یا هزینه‌ها برای رسیدن به نتایج و اهداف خاصی بود، در این رهیافت سعی می‌شود دخالت‌های دولت به گونه‌ای طراحی شود که باعث کاهش ریسک، افزایش تحرک، کاهش موانع برای ورود به بازار و مانند آن شود. همچنین تلاش می‌شود تا با تسهیلگری دولت فقرا بتوانند دارایی‌های خود را افزایش دهند و از آنها بهترین استفاده را بنمایند.

ترکیب سیاست‌های متفاوت کاملاً مبتنی بر زمینه‌ای است که این سیاست‌ها در آن اعمال می‌شود ولی دارای اصولی کلی است که عبارت‌اند از: سرمایه انسانی، زیرساخت‌ها، اعتبار، محیط مستعد برای اقدامات و نوآوری‌ها، هدف‌گیری و تورهای

امنیتی. هر کدام از این موارد می‌توانند نقش مؤثری در بهبود معیشت خانوارهای روستایی داشته باشند.

بی‌توجهی به ماهیت متنوع معیشت روستایی در گذشته باعث می‌شد تا پروژه‌ها و سیاست‌هایی که در سطح محلی اجرا می‌گردیدند نسبت به اولویت‌های محلی بی‌اعتنا باشند. این سیاست‌ها در اغلب موارد شناخت صحیحی از در دسترس بودن زمان، و منابع تأمین معیشت نداشتند و افراد مرفه را مورد توجه قرار می‌دادند. در چهارچوب جدید به جای بخش‌های خاص، به مردم، دارایی‌ها و فعالیت‌های آنها توجه می‌شود. در رویکرد معیشت به جای آنکه بر بخش تأکید شود بر خانوار و فرد تأکید می‌شود. ممکن است راهبردهای خانوار در تضاد با ملاحظات مربوط به بهره‌وری کشاورزی باشند. خانوارها مواجه با گزینه‌های متفاوتی برای دستیابی به امنیت معیشتی هستند که در میان آن سرمایه‌گذاری تنها یک گزینه است.

نویسنده در قسمت دیگر به مسئله جنسیت می‌پردازد. به اعتقاد او نابرابری جنسیتی یک ویژگی مناطق روستایی است. مالکیت زنان بر عوامل تولید مانند زمین و ظرفیت آنها برای تصمیم‌گیری در زمینه استفاده از منابع و انتخاب محصولات بسیار محدود است. زنان با بازارهای محدودتری مواجه‌اند. سطح آموزش اندک آنها که به دلیل

محدود بودن گزینه‌های آموزشی برای آنها بوده، باعث شده است که آنان در بازار کار با محدودیت‌های گسترده‌تری مواجه باشند. این امر موجب گردیده تا مردان عمدتاً نقش مهم‌تری در متنوع‌سازی داشته باشند، به همین دلیل متنوع‌سازی باعث افزایش نابرابری‌های جنسیتی می‌شود. نویسنده معتقد است برای کاهش این نابرابری‌ها باید اصلاحاتی نهادی انجام شود که از جمله آنها می‌توان به افزایش مالکیت زنان بر زمین و سایر دارایی‌ها اشاره کرد.

نویسنده در بخش دیگر به لزوم تحقیق و مطالعه در زمینه نظام موجود معیشت در روستا پرداخته و معتقد است برای طراحی سیاست‌های مناسب باید نظام موجود به درستی شناخته شود. در این راستا او به مقایسه روش‌های متعارف جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها، و روش‌های مشارکتی به خصوص روش ارزشیابی مشارکتی روستایی^(۴) پرداخته است. به اعتقاد وی این روش‌ها مانعة‌الجمع نیستند بلکه مجموعه‌ای از روش‌ها هستند که می‌توان از آنها یک رهیافت ترکیبی^(۵) به دست آورد، به گونه‌ای که از نقاط قوت همه روش‌ها استفاده شده باشد.

الیس در یک مطالعه موردی در مناطق روستایی تانزانیا سعی کرده تا نتایج حاصل از یک رهیافت ترکیبی را که در آن پیمایش با روش‌های مشارکتی مورد استفاده قرار

گرفته است، به شکل نقادانه‌ای بررسی کند. نتایج کار او نشان می‌دهد که هر کدام از این روش‌ها نقش متفاوتی را می‌توانند ایفا کنند. به اعتقاد او روش‌های مشارکتی به‌خصوص در زمینه مطالعه آسیب‌پذیری معیشت روستایی مهم هستند که شامل مواردی همچون دسترسی، تغییر و روندهاست، در حالی که روش‌های پیمایشی می‌توانند به‌طور عینی‌تر به موضوع تفاوت دارایی‌ها و فعالیت‌های فقرا و افراد مرفه‌تر بپردازند. به نظر وی بعضی از پروژه‌ها در پی آن هستند که اطلاعات مفید و مناسب را در اسرع وقت تهیه کنند، در حالی که در بعضی از پروژه‌ها فرآیند توانمندسازی از اهمیت خاصی برخوردار است. این بخش از کتاب برای خوانندگانی که در پی یافتن مطالعاتی هستند که از هر دو روش استفاده کرده و مزایا و معایب هر یک را شرح داده، مفید است.

نویسنده در پایان اشاره می‌کند که چهارچوب معیشتی را نمی‌توان یک رهیافت کاملاً نو برای بررسی مشکل فقر روستایی در کشورهای در حال توسعه دانست. برای حل مشکل عدم دسترسی به دارایی‌ها می‌توان از راهبردهای متفاوتی استفاده کرد که دسترسی برابر به فرصت‌های آموزشی و بهداشتی برای افزایش و تقویت سرمایه انسانی از آن جمله است. در بسیاری از مطالعات، فقر آموزشی به عنوان یکی از تنگنایهای اساسی در متنوع سازی معیشت مطرح شده است. برای رفع مشکل دسترسی به سرمایه

انسانی، تأمین اعتبارات خرد از طریق برنامه‌های گروهی روش مؤثری است. تأمین زیرساخت‌های روستایی نیز از دیگر مواردی است که در توسعه معیشت روستایی نقش مهمی دارد. باید در نظر داشت که در این راستا اتکا به دولت مرکزی برای تأمین زیرساخت‌ها کافی نیست و باید از روش‌های دیگری نیز استفاده کرد. تمرکززدایی می‌تواند باعث برنامه‌ریزی و تأمین مالی برای زیرساخت‌های روستایی در سطح محلی شود.

با توجه به ویژگی‌های بالا مطالعه کتاب برای اقشار متفاوت مفید است. به عنوان مثال بخش‌هایی از کتاب می‌تواند در دوره‌های کارشناسی و کارشناسی ارشد اقتصاد کشاورزی، توسعه روستایی، اقتصاد نظری و مدیریت روستایی مورد استفاده قرار گیرد. محققانی که در حوزه توسعه روستایی و اقتصاد کشاورزی فعالیت می‌کنند، می‌توانند از بخش‌های متفاوت این کتاب به خصوص چهارچوب مفهومی معیشت پایدار بهره‌گیرند. خواندن این کتاب به ویژه به آن دسته از سیاست‌گذارانی که هنوز قائل به برنامه‌ریزی بخشی در زمینه توسعه روستایی هستند توصیه می‌شود.

میترا معظمی

یادداشت‌ها

۱. East Anglia
۲. political economy of agrarian change
۳. linkage effect
۴. Participatory Rural Appraisal

برای اشتراک فصلنامه در سال ۱۳۸۶، مبلغ ۴۵۰۰۰ ریال به حساب جاری شماره ۹۰۱۸۲ بانک ملی شعبه دانشگاه شهید بهشتی (کد ۲۰۱) به نام سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی واریز و اصل رسید آن را همراه با فرم تکمیل شده به نشانی زیر ارسال فرمایید.

نام و نام خانوادگی.....

شرکت / مؤسسه.....

نشانی.....

کد پستی..... تلفن.....

نمبر..... تاریخ.....

نشانی : تهران، صندوق پستی ۶۱۹۷-۱۴۱۵۵،
فصلنامه روستا و توسعه

**The Consequences of the Establishment of Industrial Zones in Rural
Areas of Iran: A Case Study of Kamard Village
in Tehran Province**

Seyyed Rahim MOSHIRI and Nasrin AZARBAD

Rural industrialization strategy has a significant role in achieving national development goals. Spontaneous establishment of industrial units in proximity of Kamard village has various environmental and socio-economic consequences and impacts for the area, so an examination of these is necessary on regional and local scales. Research methodology is observation and library research and we use economic basis for the analysis of local employees and to derive a locational coefficient for industrial groups currently present in Kamard industrial zone. The results show, during ۲۰۰۱-۲۰۰۵ the total number of industrial units remained unchanged but diversity of industrial groups reduced and just four industrial groups remained in basic industries. Generation of the environmental pollutants endangers human health and environmental vitality, such that drinking water and agricultural water contamination are respectively ۵۰ times and ۲۵ times higher than the COD standard. Generation of ۴۲۱ job opportunities per annum provides employment and income for the local and non-local population, in so far as non local employees are three times more than local employees in basic industries.

Keywords: Rural Regions/ Industrial Regions/Industrial Units/ Rural Handicrafts/ Case Study/ Kamard (Village)/ Siahroud (Subdistrict)/ Tehran (County).

**Migrants and Their Roles in Rural Development and Construction:
A Case Study of Ramsheh Subdistrict in Isfahan County of Iran**

Mohammad Reza REZVANI and Seyyed Abbas RAJAEI

Although dependency theory and its dominance in research literature caused negligence of the positive socio-economic impacts that migration had in rural areas, the impacts of migration on development have been considered with respect to migrants' role and remittances on the welfare of the household, investment, and technological transfer. Considering the insufficient attention to the subject in Iran, this paper examined the role of rural migrants residing in cities on development of villages in Ramsheh subdistrict. The present research is an applied one and its methodology is descriptive- analytical. Required data was collected using field methods and filling questionnaires from rural households and migrants residing in cities. The results showed that migrants residing in Tehran maintained and strengthened their relationship and formed different social organizations. They aim to develop and prosper their birthplace villages. They have kept their farmlands and expanded them. They have sent remittances and transferred technology. They participated in village development and construction and direct investment in village industries. They had a major role in revival, and economic diversification of the village.

***Keywords: Migration /Migrants /Rural Development /Rural Construction /
Case Study /Ramsheh (Subdistrict) /Isfahan (County).***

**Estimating the Existential Value of Summer Resorts:
A Case Study of Zoshk Region in North Eastern Iran**

*Mahmoud DANESHVAR KAKHKI, Samaneh Sadat HAMRAZ,
and Milad JALILI*

In recent years natural resource economists have made several attempts to value and assess the role of natural resources in the provision of human welfare. This study is an attempt to calculate the existential value of Zoshk summer resort using conditional valuation method. The people's willingness to pay is measured using a logit model. In addition, Tobit model is used to study the contributing factors to the level of willingness to pay. The results of study show the monthly average level of willingness to pay is ۱۱۳۰۰ Rials (۱۳۵۶۰۰ Rials annually) for existential value of Zoshk summer resort.

Keywords: Summer Resorts/ Rural Areas/ Natural Resources/ Zoshk (Region)/ Case Study/ Valuation.

Factors Affecting Adoption of Mitigation Technologies for Wheat Losses during the Drought and Low Rainfall Period of ۲۰۰۱-۲۰۰۵: A Case Study of Wheat Cultivators in Khorasan-e Razavi Province of Iran

Gholam Reza PEZESHKI RAD, Ebrahim MARDANI BOLDAJI, and Saeed FELY

The main purpose of this study is to examine the effective factors that influence the adoption of technologies that mitigate wheat losses in the periods of drought and low rain fall during ۲۰۰۱-۲۰۰۵. The research methodology is descriptive-correlational. The statistical population is the whole ۲۲۱۱۹ farmers in Khorasan-e Razavi province, who cultivated wheat during the crop year ۲۰۰۴-۲۰۰۵. The sample size is ۳۵۷ according to Cochran statistics and by using multi stage purposive clustering method ۲۹۱ questionnaires were filled. Face and content validity of the questionnaire has been examined and modified by subject specialists. Reliability of the questionnaire was assessed by Conbach's alfa which was equal to ۰,۸۷. The results show for ۹۳% of farmers the level of adoption of technologies was low and very low. An examination of the types of technology indicated that the highest level of adoption was related to weed control, fertilizers distribution and regulation of seed plantation technologies respectively. Personal characteristics of a farmer and his farming method had significant relationship with adoption of technology. The linear multivariate regression model showed that "technical know-how concerning the wheat losses

mitigation technologies” could explain ۲۳,۳% of changes in technology adoption variable.

Keywords: Wheat Losses/ Drought/ Water Shortage/ Case Study/ Wheat Cultivators/ Khorasan-e Razavi (Province of Iran).

**Income Distribution in Rural Areas of
Sistan-and-Baluchestan Province of Iran during ۱۹۹۸-۲۰۰۱**

Mehdi KAZEMI and Gholamreza ZAMANIAN

Today many authorities and scholars in social science reach to this consensus that income distribution is an effective factor in the creation of the differences in standard of living and socio-economic and cultural gaps and the incidence of poverty. On this basis it has been recommended that policy makers and planners devote special attention to distributive consequences of the adopted economic strategies and socio economic challenges emanating from socio-economic policies. The present paper examines income distribution in rural areas of Sistan-and-Baluchestan province during ۱۹۹۸-۲۰۰۱. In this study income distribution was estimated using Gini coefficient with two types of methods, i.e., separable and overall data. The results showed inequality coefficient has increased from ۰,۳۹۴ in ۱۹۹۷ to ۰,۴۲۸ in ۲۰۰۱ in rural areas of the province. Also, the comparison of Gini coefficient within each decile has showed that inequality within the highest income household group (tenth decile) and the lowest income household group (first decile) were more than other deciles. Such that, Gini coefficient for the first decile has increased from ۰,۱۵۷ in ۱۹۹۷ to ۰,۲۲۲ in ۲۰۰۱ and for the tenth decile has increased from ۰,۱۲۹ to ۰,۲۶۶ in the same period. The Gini coefficient comparison among the poor indicated that on average the inequality among the poor was more than that of the households of first decile. In sum, in the population under study, poverty has not confined to first decile.

Keywords: *Incom/ Income Distribution/ Rural Regions/ Poverty/ Sistan-and-Baluchestan (Province of Iran).*

The Attitudes of Iranian Rural People towards Urban and Rural Life

Seyyed Nouredin RAZA VIZADEH

The topic of this article is the attitude of rural people towards urban and rural life. The empirical data used for this study was obtained through interviews with ۵۲۶ people in ۶۴ villages in the provinces of West Azarbaijan, Esfahan, Khoozestan, and Golestan. A multistage cluster sampling method was used. The research results show that most respondents assess financial, welfare, employment, housing and nutrition conditions within rural life as average or below average. Age, marital status and the level of education of individuals does not seem to have an impact on their attitude towards rural life, although the attitude of women is more positive compared to men's attitude. Most rural people have assessed the various aspects and dimensions of urban life positively. However the relationship between people in cities and their spiritual and mental as well as their physical health conditions have usually been assessed less favorably. Again, age and marital status has no impact on people's attitude, but women's attitude is more positive than men's in this case too. As the level of education increases, the attitude towards urban life does become less positive though.

Keyword: Urban Life/ Rural Life/ Villagers/ Urbanization/ Rural Habitation/ Rural Migration.

The Relationship between the Level of Development of Villages in Tehran Province and Migration to Metropolitan Tehran

Mahmoud JOM'EHPOUR

A balanced rural urban migration is a part of a logical flow of the spatial interactions that is imperative for the development process of societies. But the issue of uncontrolled rural urban migration is one of the main problems of third world countries, including Iran. This issue has various consequences for both origin and destination. This paper deals with the issue of permanent rural migration to metropolitan Tehran. In this study we assumed that there existed some relationships between the level of development in a village and the degree, intensity and direction of rural urban migration. This survey research has been carried out in ۱۰ villages of Tehran province which has been selected using stratified sampling method. First we identified the level of development of selected villages, and then the relationship between the level of development of the villages and permanent migration of rural households to city were examined. The results showed that there existed a significant relationship between villagers' migration to Tehran and the level of development of that village. The main reason for migration was economic factor, and occupational or income differences.

Keywords: Rural Migration/ Development/ Tehran Province (Villages)/ Tehran (City).

**Impacts of Micro Credits on Economic Empowerment
of Iranian Rural Women Head of Households:
A Case Study of Hazrat Zeinab Kobra Programme
in Boueen Zahra Villages**

Mehdi TALEB and Zohre NAJAFI ASL

Empowerment of rural women is one of the most important issues in development. The increasing rate of rural mens' migration to cities and industrialized centres necessitates the participation of women in economic practices. However, there are women, which in comparison with other women have limited endowments, because they lost the support and contributions of their husbands due to death, sickness, drug addiction or imprisonment. Empowerment is one of the main mechanisms to alleviate poverty among rural women. Women empowerment is often planned through microfinance projects which direct women to productive and income generating activities. There are different approaches to the extension of micro credits to rural areas with the intension to empower women, these can be classified according to their main orientations, *ie* market, state and community. The Agricultural Bank of Iran has designed and implemented a micro credit program for rural women head osf households. This article examines the impacts of micro credit dibursed by the bank on empowerment of rural women active in livestock sector in villages of Boueen Zahra covered by this program, some recommendations are also proposed to improve the performance.

Keywords:*Rural Micro Credits/ Economic Empowerment/ Women-Headed
Household/ Hazrat Zeinab Kobra (Programme)/ Boueen Zahra (Region).*

Table of Contents

- **Impacts of Micro Credit on Economic Empowerment of Iranian Rural Women Head of Households: A Case Study of Hazrat Zeinab Kobra Programme in Boueen Zahra Villages**
Mehdi TALEB and Zohre NAJAFI ASL
- **The Relationship between the Level of Development of Villages in Tehran Province and Migration to Metropolitan Tehran**
Mahmoud JOM'EHPOUR
- **The Attitudes of Iranian Rural People towards Urban and Rural Life**
Seyyed Nouredin RAZA VIZADEH
- **Income Distribution in Rural Areas of Sistan-and-Baluchestan Province of Iran during ۱۹۹۸-۲۰۰۱**
Mehdi KAZEMI and Gholamreza ZAMANIAN
- **Factors Affecting Adoption of Mitigation Technologies for Wheat Losses during the Drought and Low Rainfall Period of ۲۰۰۱-۲۰۰۵: A Case Study of Wheat Cultivators in Khorasan Razavi Province of Iran**
Gholam Reza PEZESHKI RAD, Ebrahim MARDANI BOLDAJI, and Saeed FELY
- **Estimating the Existential Value of Summer Resorts: A Case Study of Zoshk Region in North Eastern Iran**

*Mahmoud DANESHVAR KAKHKI, Samaneh Sadat HAMRAZ and
Milad JALILI*

- **Migrants and Their Roles in Rural Development and Construction: A Case Study of Ramsheh Sub-district in Isfahan County of Iran**
Mohammad Reza REZVANI and Seyyed Abbas RAJAEI
- **The Consequences of the Establishment of Industrial Zones in Rural Areas of Iran: A Case Study of Kamard Village in Tehran Province**
Seyyed Rahim MOSHIRI and Nasrin AZARBAD